

Gångjärnet

Fredag morgon den 1 september gick jag genom innerstaden njutande av den klara höstluften och tankens flykt. Och då mindes jag plötsligt att det förflutit precis 50 år sedan jag började min skolgång i Hertonäs folkskola, som numera heter Degerö lågstadieskola. Samma dag gick Sverige över till högertrafik. Men för oss som stod där ute och väntade på att skolklockan skulle ringa in var mycket större saker i görningen.

En liknande pirrig känsla av att stå vid porten till en helt ny värld har jag upplevt tre–fyra gånger i mitt liv: första dagen i läroverket, värnplikten, universitetet och som professor. Av någon anledning har inte avslutningarna av dessa kapitel i mitt liv alls lämnat motsvarande minnen efter sig. Kanske är det för att vi formas av de institutioner vi gått igenom ännu långt efter att vi lämnat dem bakom oss.

För samhället i stort är det ändå den nationella studentexamen som är gångjärnet i hela vårt undervisningssystem. Aldrig förr eller senare i livet testas kunskaperna för en åldersklass lika omutligt och egalitärt som i studentskrivningarna. Vad vi än tycker om deras fokusering och all den stress som proven innebär för elever och lärare så är det just studentexamen som är den bästa kvalitetsgarantin för hela vårt gemensamt finansierade skolväsende.

Studentexamen tvingar alla parter att ta läroplanen på allvar och förhindrar effektivt en inflation av vitsorden i gymnasiekursernas slutbetyg. En alltför stor skillnad mellan slutbetyget och studentexamens resultat blottar nämligen pinsamt tydligt lärarens försök att uppgradera sin kompetens som pedagog.

Som många vet har skolfrågan varit en het potatis i rikssvensk inrikespolitik redan en längre tid. Många är missnöjda över den svenska skolungdomens resultat i de internationella Pisa-testerna och över att uppskattningen för lärarna dalar i samhälle.

En uppenbar orsak till detta är landets relativt stora invandrabefolkning, som naturligt nog inte kan tillgodogöra sig skolundervisningen lika bra som den färdigt etablerade befolkningen. Samtidigt är det just invandringen som gjort det svenska samhället så dynamiskt, öppet och framgångsrikt.

Den egentliga orsaken till problemen i det svenska skolsystemet är avsaknaden av en nationellt enhetlig och opartiskt bedömd studentexamen. Jovisst, nationella kunskapsprov arrangeras regelbundet på många skolstadier. Men de arrangeras inte nödvändigtvis samma dag och klockslag, vilket gör att många kan bekanta sig med proven i förhand och det undergräver hela jämförelsen.

Till saken hör att resultaten granskas av elevernas egna lärare, som är benägna att bedöma resultaten av sin egen undervisning i överkant. Detta syns även på gymnasiets slutbetyg, det vill säga i en vitsordsinflation som avslöjas när studenterna inleder sina universitetsstudier.

Men är svenskarna verkligen beredda att återinföra en nationell studentexamen med oberoende utvärderare? Jag betvivlar.

Henrik Meinander, HBL 6.9.2017